

מעדני אשר

גיליון שיצ"ד
(שנה ט')
פרשת וישב תשע"ב
י"ל ע"י
מכון "מעדני אשר"

**האם דם האדם דומה במראה לדם בהמה?
בפרשתן ל"ז ל"א וישחטו שעיר עיזים.**

וברש"י הביא בשם המדרש דלכן שחטו דווקא עיזים כי דמו דומה לשל אדם.
יש להקשות: מהא דאמרין בגמ' גיטין נ"ז ע"ב שנבזרדן כשמצא את דמו של זכריה הנביא שותת על הארץ, שאל מה זה, אמרו לו שזה דם זבחים, ציוה לשחוט פרים ואילים וכבשים, וראה שאין מראה הדם שוה וכו', חזינן דאין דמן שוה, דאל"כ היה יכולים לשחוט עיזים ולהראות לו שזה שוה, כך מקשה החזקוני בפרשתן, וכן הס"ז בספרו דברי דוד, וכן בשו"ת חות יאיר סימן ל', וכן במהר"ם שיף גיטין נ"ז ע"ב, וכן בתועפת ראם בפרשתן, וכן בפענח רזא.

איכא כמה תרוצים:

- א. שאני אם שניהם מונחים לפנינו אפשר להבחין החילוק ביניהם, לכן ראה נבזרדן החילוק בין הדמים כיון ששניהם היה מונחים לפניו, אבל אם מונח רק אחד לפנינו אי אפשר להבחין, דהם דומים, לכן כאן שהביאו את דם השעיר ליעקב שפיר לא היה יכול להבחין, כך תירץ בחזקוני בפרשתן, וכן תירץ בשו"ת חות יאיר סימן ל'.
- ב. **יש להקשות:** כיון דבאמת אינם דומים אלא אם אחד לפנינו אז יש לטעות, א"כ איך לא חששו השבטים שמא אביהם לא יטעו, או דילמא יהיה לפניו דם אדם אחר ויהיה ניכר בזה הרמאות, כך מקשה בספר זכרון יעקב בפרשתן מובא בפרדס יוסף בפרשתן.
- ג. **התם מן השמים** גרמו שלא יהיו הדמים דומים מפני שגרמו עוונותיהם ורצה שיקבלו עונש על הריגת זכריה, ונעשה נס לרעה, כך תירץ הס"ז בספרו דברי דוד על התורה, וכן בתועפת ראם בפרשתן.
- ד. **התם הכיר לא מפני המראה,** אלא מפני השינוי דדמו של זכריה היה תוסס, ודם של הזבחים לא היה תוסס, וזה הכוונה שזה לא היה דומה, ולא שהרגיש בשינוי במראה, דבמראה דמו של שעיר שוה, כך תירץ המהר"ם שיף גיטין נ"ז ע"ב.
- ה. **מה שלא היה דומים לדם זכריה,** משום דזה הדם היה מונח שנים רבות קודם ביאת נבזרדאן, ובודאי אם הביא דם עיזים שהיה נשחט מימים רבים כמו זה היה דומה, כך תירץ בספר זכרון יעקב בפרשתן מובא בפרדס יוסף.
- ו. **לא אמרו במדרש דאייית דם שעיר,** אלא דם פרים ואילים וכבשים, ואלו עיזים לא קאמר ויתכן לומר דאדרבה נתחכם נבזרדן שלא להביא דם עיזים שידע שדומה לדם אדם, כך תירץ בספר יוסף אברהם בפרשתן, וכן בשער מנשה.

**איך קבע יעקב שיוסף מת משום שהכיר את בגדיו
הרי קימ"ל דאין קובעין על אדם שמת ע"פ בגדיו?**

בפרשתן ל"ז ל"ג ויכירה ויאמר כתונת בני חיה רעה אכלתהו טרף טרף יוסף.
יש להקשות: איך קבע יעקב שבנו מת ע"פ בגדיו, הרי איתא במשנה יבמות ק"ב ע"א אין מעידין על אדם שמת אלא על פרצוף פנים, ולא מעידין עליו שמת ע"פ סימנין של בגדיו, ובגמ' מבואר הטעם דחיישינן לשאלה דהיינו שמא השאיל את הבגד לאדם אחר והאחר נהרג, א"כ איך סמך יעקב שמת בנו ע"פ הכתונת, כך מקשה בשו"ת צמח צדק אה"ע סימן נ"ט, וכן בשו"ת נשאל דוד אה"ע סימן ה', וכן בישמת משה בפרשתן, וכן בחדושי הרי"ם בפרשתן, וכן בשו"ת עצי חיים סימן י"א, וכן בלקוטי יהודה בפרשתן, וכן במלא העומר בפרשתן, וכן בספר ביד יצחק בפרשתן.

מעדני אשר: ואע"פ שכאן לא התיר איזה איסור ע"פ סימן זה, מ"מ אין זה ראייה ואיך קבע שיוסף מת.

איכא כמה תרוצים:

- א. ע"פ מה שהביא בבאר היטב אה"ע סימן י"ז ס"ק י"א בשם שו"ת מהראנ"ח חלק א' סימן ע"ה דאם אין מנהג המקום ללבוש אותו מלבוש אלא הוא, לא חיישינן לשאלה, לפי הנ"ל אתי שפיר דבכתונת הפסים רק יוסף הלך ולא היה מנהג המקום כן לא חיישינן לשאלה, לכן שפיר סמך על בגדיו, כך תירץ בשו"ת עצי חיים סימן י"א, וכן בספר תורת גבריאל, וכן בספר תורת אהרן בפרשתן.
- ב. **יש שתרוצו באופן אחר ע"פ מה דאיתא במדרש בפרשתן** דהכתונת פסים היה בגדי כהונה, עיין כלי יקר בטעם הדבר מדוע היה צריך יוסף לבגדי כהונה וכי היה כהן ע"ש א"כ זה אינו דרך להשאיל כדי שלא יהא ערום במצוות לפי הנ"ל אתי שפיר, כך תירץ במלא העומר.
- ג. **דווקא כשמכיר את הבגד ע"פ סימנין לא סמכינן על זה,** דחיישינן תרי חששות דילמא אתרמי הסימן וכן דילמא שאל את הבגד לאחרים, אבל כשמכיר את הבגד בטביעות עין לא חיישינן לשאלה וסמכינן על סימן של הבגד, לפי הנ"ל אתי שפיר דיעקב הכיר את הבגד ע"פ טביעות עין, לכן סמך על סמך הבגד, כך תירץ בישמת משה בפרשתן, ועיין בשו"ת עצי חיים סימן י"א מה שדן באריכות בדבריו.
- ד. **מה שאמר כתונת בני חיה רעה אכלתהו,** ודאי אין זה הכרה דמדאורייתא מחזקינן ליה כן, אלא שהוא על דרך דברה תורה כלשון בני אדם, דבני אדם מחזיקינן כן אע"פ שמדינא אין זה עדות המספיק, כך תירץ בשו"ת צמח צדק לובאוויטש אבן העזר סימן נ"ט.

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנגיד הנכבד
הרב החסיד **מאיר זאזאנץ** שליט"א ברזיל
לעילוי נשמת אביו
הרה"ג החסיד **יעחק ז"ל** בן הרה"ג החסיד **אברהם שמואל ז"ל**
נלב"ע כ"ז כסליו ת.נ.צ.ב.ה.
ולעילוי נשמת אמו האטה החשובה
מרת **חיה נעכא** בת הרב **אפרים מנשה ע"ה**
נפטרה כ"א כסליו ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרה"ג רבי **אליקים געניל פאדווא** שליט"א
ירושלים
דאש כולל מקדשי שביעי
לרגל שמחת הדיכנס בנו נ"ז
בבריתו של אברהם אבינו
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירוה נחת
מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנדיב הנכבד
הרב **יעקב ישראל מייזנער** שליט"א לונדון
מחשובי המעירים והמאירים במדור מכתבים למערכת
לרגל שמחת הולדת נכדו בן לחתנו הרב **ישראל בודנר** שליט"א
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירוה נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

אשה שמתה לה שני בעלים ואחד מהם היה זקן

האם יש בזה איסור קטלנית ובאיזה גיל מקרי זקן?

בפרשתן ל"ח י"א ויאמר יהודה לתמר כלתו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני כי אמר פן ימות גם הוא כאחי.

וברש"י דחה אותה בקש, ולא היא בדעתו להשיאה דמוחזקת שימיתו אנשיה.

וברמב"ן הקשה על רש"י: וז"ל ולא ידעתי למה יתבייש יהודה המושל בדורו מן האשה הזאת ולא יאמר אליה לכי לשלום מבית, ולמה יטעה אותה, והיא אסורה לשלה, כמו שאמרו בגמ' יבמות ס"ד ב' ב' בנשואים בתרי זמני חזקה, א"כ מדוע לא אמר לה יהודה להדיא הא הלכה היא, ומדוע בוש, וכן הקשה ברש"י נודע ביהודה מהדורה קמא אבן העזר סימן י'.

קימ"ל אה"ע ריש סימן ט' אשה שנשאת לשנים ומתו לא תנשא לשלישי, שכבר הוחזקה להיות אנשיה מתים.

יש להקשות: הרי בכל מקום קי"ל בתלתא זימנא הוה חזקה, א"כ מדוע באיסור קטלנית קימ"ל דאחר ב' פעמים מקבל האשה חזקת קטלנית, כך מקשה בפרישה אה"ע סימן ט', וכן בלבוש שם.

ומתוצאים: דמשום דאיכא סכנת נפשות, ואיכא מ"ד במשנה דבתרי זימנא הוה חזקה, אזלינן לחומרא דבתרי זימנא הוה חזקה.

יש לחקור כשאחד מן הבעלים היה זקן האם יש בזה חשש קטלנית או דילמא כיון שאחד היה זקן ליכא חשש קטלנית.

הנה בשו"ת מהר"ו סימן קפ"ג כתב שיש אומרים שאם אחד מהם זקן אינו מן המנין, דכיון שזקנים דרכם למות לא נחשבת האשה לקטלנית.

וכן כתב בדרכי משה אה"ע סימן ט' דכשאחד מן הבעלים היה זקן ליכא חשש קטלנית, וכן כתב בובית שמואל סימן ט'.

וכן פסק הרמ"א אה"ע סימן ט' דבזקן ליכא חשש קטלנית.

ובברכי יוסף אה"ע סי' ט"ק ס"ג כתב שיש סמך דזקן לא נחשבת לקטלנית: מדברי הירושלמי פ"ג דתענית ה"ה על הא דאיתא התם במשנה שעיר שיצא ממנו ג' מתים בג' ימים בזה אחר זה היא דבר, כתב בירושלמי דווקא בחורים ולא זקנים, וא"כ ה"ה הכא שהאחד זקן לא תלינן בה, ואחר זמן ראיתי למהר"י מולכו בתשו' כת"י שהביא ראיה הנ"ל, אך לענין דינא הסכים להיפך, וכ"כ מהר"א צמח שם, וכן הביא ראיה זו ברש"ת בית שלמה אה"ע סי' י"ח, וכן ברש"ת הלכות קטנות חלק א' סימן ק"ב.

אבל בשו"ת הרשב"ץ ח"ג ס"ס י"ד העיד בגדלו על הריב"ש, שכאשר דיברו לו על אשת הרב ר' חסדאי ז"ל, שנישאת ליוסף חכים נ"ע ממירוקא, ומת זקן מופלג, לא רצה לישא אותה, והיה אומר איך אתיר לעצמי מה שאני אוסר על אחרים, מוכח להדיא דאף בכהאי גוונא שמת זקן מופלג יש להחמיר משום קטלנית.

וכן בשו"ת משפטי צדק סימן צ"ז נשאל באשה שמתו בעליה זקנים אם יש לחוש בה משום קטלנית, והשיב דבשלמא אם היה קצבה לזקנה חוק ולא יעבור, דרך משל ימי שנותינו בהם שבעים שנה, ותו לא, היה מקום לומר שאינה קטלנית, הואיל ואינם יכולים לחיות עוד. אבל השתא דהזקנה אין לה קצבה, יש בן שבעים, ויש בן שמונים, עד מאה, ויותר, שפיר י"ל שהיא קטלנית ומזלה גרם.

וכן בשו"ת תורת חסד חאה"ע סי' ה' האריך בדברי הרמ"א שהביא מ"ש מהר"ו שאם אחד מהם זקן אינו מן המנין, ובתחלה כתב לסייעו מההיא דהירושלמי, ושוב הביא דברי הרשב"ץ הנ"ל שיש לחוש בזה, ולא נפקא מפלוגתא.

יש לחקור לשיטות שכשמת זקן ליכא קטלנית מאיזה גיל מקרי זקן לגבי זה דלא מקרי קטלנית.

הנה בשו"ת חתם סופר אבן העזר חלק א' סימן כ"ג כתב דגיל זקן לגבי דלא יהא לה דין קטלנית, בר שבעים שנה, דאלו בר ששים, הלא אביי נמי חיי שתיך שנין כמבואר בגמ' ר"ה י"ח ע"א ואפ"ה אמרה קטלית תלת, אלא על כרחך לא מקרי זקנה לענין זה, אלא כבר שבעים, וכן ברש"ת אבני נזר חלק אבן העזר סימן מ"ה.

אבל בחכמת שלמה אה"ע סימן ט' להגר"ש קלוגר זצ"ל כתב שנראה לו, דעד גיל שמונים יש לה דין קטלנית, ומביא ראיה: מהא דאיתא במשנה גיטין כ"ח המביא גט ממדינת הים נותנו לה בחזקת שהוא חי, ואמר רבא לא שנו אלא זקן שלא הגיע לגבורות דהיינו גיל שמונים אבל זקן שהגיע לגבורות לא ומכיון שיש לו חזקת חי, יש לה ג"כ דין קטלנית, אבל משמונים ואילך, שאם היה מביא גט ממנו היה ספק חי ספק מת אין לה דין קטלנית, כן נראה לי דספק נפשות הוא וראוי להחמיר בו מה שאפשר.

ובשו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד' סימן מ"ג העיר עליו: וז"ל ודבריו לא מסתבר כלל דלא שייך כלל להא מילה, דכי הפוסקים דלא כרבא וסברי דאף לבן שמונים נותנין גיטו בחזקת שהוא קיים לא יהיה דין זקן כלל.

כשנולד בן מאחד הבעלים האם אין בזה דין קטלנית?

איתא במשנה יבמות פ"ו ע"ב בת ישראל שנישאת לכהן תאכל בתרומה, מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה, נישאת ללוי תאכל במעשר מת ולה הימנו בן תאכל במעשר, נישאת לישראל לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר.

יש להקשות: איך יש מציאות שאשה תתחתן בפעם שלישי אחר שמתה ב' בעליה, ולא מיסתבר לומר דהמשנה מיירי בנשאה באיסור, כך מקשה בשואל ומשיב תנינא ח"ג סימן פ"ז שהביא בשם ספר נוצר חסד על אבות, וכן בשו"ת כתב סופר אה"ע סוף סימן י"ג, וכן ברש"ת שאילת יעקב חלק א' סימן צ"א, וכן ברש"ת שיח יצחק סימן תפ"ה.

איכא כמה תרוצים:

א. כשיש לה בנים מבעליה הראשונים ליכא איסור להתחתן עוד הפעם, דעיקר החשש משום שהרוח מכשכש בקרבה, וכל שיש לה בנים שוב אין הרוח מכשכש, כך כתב בנוצר חסד על אבות מובא בשואל ומשיב תנינא ח"ג סימן פ"ז, ובשו"ת כתב סופר אה"ע סימן י"ג בסופו, ובשו"ת שאילת יעקב חלק א' סימן צ"א, ובשו"ת שיח יצחק סימן תפ"ה.

ב. בשו"ת שאלת יעקב חלק א' סימן צ"א תמה על תרוץ זה: כיון דרוב נשים יולדות, אם איתא דדין קטלנית נאמר רק באינה יולדת לא הוה שתקו הפוסקים, דהא עפ"י רוב נשים יולדות, ע"ש.

ב. מתו בדבר או במפולת, דלא שייך בכה"ג חשש קטלנית, כך תירץ בשואל ומשיב תנינא ח"ג סימן פ"ז.

ג. לפי מה שחידש בשו"ת מחנה חיים ח"ב על אה"ע סי' ג' דהיכא דאחד משני הבעלים היה כהן, או עם הארץ והיא בת כהן ליכא חשש קטלנית, דיש לומר דהכהן היה מבית עלי שנגזר עליהם למות בבחורותם כמבואר בגמ' ר"ה י"ח ע"א או יש לומר לפי שהיה עם הארץ, ועם הארץ לא ישא כהנת כמבואר בגמ' פסחים מ"ט ע"ב לפי הנ"ל אתי שפיר דיש לומר מפני שהיא בת כהן ובעלה הראשון היה ישראל, ויש לומר שהיה עם הארץ ולא ישא כהנת ועל כן מת, כך תירץ שו"ת שיח יצחק סימן תפ"ה.

**איזה היתר היה לשבטים להרוג נפש מישראל
וכי נחשדו השבטים על איסור רציחה החמורה
שאף לפני מתן תורה נצטוו בזה?**

בפרשתן ל"ז כ' ועתה לכו ונהרגו ונשלכוה באחד הבורות.

יש להקשות: על מי שמכו שבטי יה להרוג את הנפש ומה גם נפש צדיק אחיהם, וכי נחשדו על רציחה, כך מקשה הספורנו, וכן האור החיים.

איכא כמה תרוצים:

א. אולי שהאחים דנו בו דין עד זומם כי מצינו שהוא הביא דבתם רעה אל אביהם ואמר דברים שיתחייבו מיתה על עדותו, ההוא אמר שאכלו אבר מן החי, ההוא אמר שהם בעלי עריות, ועל כל אחת מהם בני נח מתחייבים מיתה, ובן נח נהרג על פי עד אחד בלא עדים ובלא התראה ועל עדות הקרובים ג"כ המב"ם הל' מלכים פ"ט אשר על כן דנו בו משפט עד זומם ופטורים הם מדיני שמים, אלא דלצד דיני אדם אינם פטורים כי אין להם הזמה לזה נתחכמו להמיתו כולן יחד שבזה אין חיוב לכולן כמו שכתבנו, אבל לדין השמים הם פטורים מטעם שידעו נאמנה כי הוא ביקש להורגם, כך תירץ האור החיים הקדוש, וכעין זה בספורנו הגיד הכתוב כי ציירו בלבם וחשבו את יוסף לנוכל ומתנקט בנפשם להמיתם בעולם הזה או בעולם הבא או בשניהם והתורה אמרה הבא להרוג השכם להרוג סנהדרין ע"ב א'.

ובטעם ודעת בפרשתן העיר על האור החיים הקדוש: וז"ל ועיקר דבריו צע"ג ותמוהין מאד שבדיני ישראל ודאי אין היתר להרוג בגרמא או שנים יחד מי שנתחייב מיתה בידי שמים, וא"כ השבטים לא היה להם שום היתר לגרום מיתת יוסף, משום שחייב בדיני שמים כעד זומם וצ"ע.

ב. השבטים רצו להמית את יוסף בהוראת שעה, כההוא דמבואר בגמ' יבמות צ' ע"ב שבית דין מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה, ומעשה באחד שרכב על סוס בשבת ודנו אותו בסקילה, לא מפני שראוי לכך, אלא שהשעה צריכה לכך למיגדר מילתא, ורצו להורגו להוראת שעה שלא יהיו רגילים בלשון הרע, והשיגם יהודה מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו דמאחר דמשום כבוד אבא נכסה את דמו אין כאן הוראת שעה דמי שמע כזאת לקחת מוסר השכל, והרחיב שם את הדברים במחלוקת הראשונים אם רק בב"ד הגדול אמורים הדברים, או שכל ב"ד וב"ד רשאים לענוש למיגדר מילתא עי"ש באריכות כך מביא החיד"א בספרו ראש דוד בסוף פרשתן שהביא מאביו ששמע מרבו מהר"א יצחקי בשם רבו המלון, ועיין בשו"ת דברי יציב חו"מ סימן ח' שהאריך בזה באריכות.

וכן כתב ביד המלך הלכות סנהדרין פרק ט"ז דכל חייבי מיתות ב"ד אינו נלקמה בעושי רעה רק למען שהנשארים ישמעו ויראו, ולכן הומתו לעיני כל רואים למען יווסרו, ויש ראייה מדברי יהודה שאמר לאחיו בהצלת יוסף מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו, דהנה בודאי גם הסכמת שאר האחים שהסכימו להרוגו היה עשייה זו ישרה בעיניהם מצד שהיה יוסף חייב מיתה לפי דעתם, ואולם יהודה נשיא אחיו לא היה ישר בעיניו חיוב מיתתו, אמנם ירא להגיד לאחיו דעתו זאת בפירוש פן לא ישמעו לו, ובפרט כי המה היו רוב נגדו ואחרי רבים להטות, ולכן נתן עצות בנפשו לנחותם באורח משור, ואמר להם אף לפי דעתכם שהוא חייב מיתה בכל זאת חלילה לכם לשלוח יד בנפשו למען תקחו נקמתכם ממנו, הלא אחיכם ובשרכם הוא, ובודאי כל כוונתכם אינו רק להרוג אותו כדין כל חייבי מיתות למען יווסרו הרואים ולא יזידון עוד, ולכוונה זו היה מקום באם הרגתם אותו בפרהסיא לעיני

כל רואים, אבל מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו דנכסה את דמו להרוג אותו בצינעה, ובהריגה זו לא יווסרו הרואים, ולא יצא לנו שום דבר משפיכת דמו רק מיתתו בלבד, ומה בצע לנו בהריגת אחינו, גם רש"י רמזה לנו בלשונו הזהב, שכתב על וכסינו את דמו ונעלים את מיתתו.

ג. השבטים סברו דיוסף חייב מיתה, משום דהויה מורד במלכות בית דוד, שהוא רצה להיות מלך במקומם, והמורד במלכות חייב מיתה, כך כתב בשל"ה פרשת וישב.

מדוע סיפר יוסף את החלומות שחלם מגדולתו לאחיו

הרי זה רק יוסף שנאה?

בפרשתן ל"ז ה' ויחלום יוסף חלום ויגד לאחיו ויוסיפו עוד שנוא אותו.

יש להקשות: איש כמהו כיוסף נבון וחכם איך היה מספר בפני אחיו אשר היה יודע ורואה שהיו שונאים אותו על חלומותיו, ובכל יום היה מוסיף קנאה בינו ובניהם ובפרט מגלותו, א"כ מדוע סיפר להם, כך מקשה במושב זקנים לבעלי התוס', וכן מקשה האור החיים בראשית פרק ל"ז.

איכא כמה תרוצים:

א. יוסף היה בר חכים ורואה באספקלריא ואמר בגמ' סנהדרין פ"ט הכובש נבואתו במיתה פירוש נביא המעלים ומכסה הנבואה שמראים לו מן השמים חייב מיתה בידי שמים, אמר מוטב שאפול בידי אדם ומספק אנצל ברחמי שמים, משאפול בידי עון שמים חלילה נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו, כך תירץ במושב זקנים לבעלי התוס'.

הנה מדברי הרמב"ם משמע שיש איסור לנביא לכבוש נבואתו אף שיכול להגיע לידי סכנה: וז"ל ספר מורה הנבוכים חלק ב פרק לו וטבע זה הענין מחייב למי שהגיע לו זה השיעור הנוסף מן השפע שיקרא בני אדם על כל פנים יקובל ממנו או לא יקובל ואפילו זיקק בעצמו, עד שאנחנו נמצא נביאים קראו בני אדם עד שנהרגו, השפע ההוא האלהי יניעם ולא יניחם לשקוט ולא לנוח בשום פנים ואפילו הגיע לרעות גדולות, על זה תמצא ירמיהו ע"ה כי כשהגיעו מבזיון המורים הכופרים ההם אשר היו בזמנו, השתדל לסתום נבואתו ולא יקראם אל האמת אשר מאסוהו, ולא היה יכול לסבול, זה אמר כי היה דבר ה' לי לחרפה ולקלס כל היום ואמרתי לא אזכרנו ולא אדבר עוד בשמו והיה בלבי כאש בוערת עצור בעצמותי ונלאיתי כלכל ולא אוכל, וזהו ענין מאמר הנביא האחרון ה' אלהים דבר מי לא ינבא.

ב. נתכוון להודיע אותם כי מן השמים העלוהו למעלה, ומעשה יעקב היא בהסכמת עליונים, ומזה יחדלו משנוא אותו, כך תירץ האור החיים בראשית פרק ל"ז.

ג. יכוון להודיעם כי עדיין יצטרכו אליו ויבואו וישתחוו לו, ואולי כי ביודעם כן ירחיקו השנאה לבל ינקום מהם לעת יפלו לפניו, כי השבטים יכופו ראשם לגזירת אל עליון ולמצביה, כך תירץ האור החיים בראשית פרק ל"ז.

ד. יכוין לקרב הלבבות יחד, והוא על דרך אומרם בגמ' ברכות נ"ה ע"מ ב' כי כל החלומות הולכים אחר הפה, ואמרו עוד שילך אצל מרחמי ליה רא"ש שם ויפתרונו לו ויוסף חשב שבספרו חלומותיו להם ידונו בעצמן כי לבו שלם עמהם כמשפט האחים האהובים, ולצד שקדמה שנאה וקנאה נעלו שערי האהבה בלבם והיו דנים הכל להשתוררות עליהם, כך תירץ האור החיים בראשית פרק ל"ז, עיין ספר הנפלא נעימה ברורה בפרשתן.

